

lända dem till fördel. Undantag, som nu sagts, må tillstädjas under ett kalenderår sammanlagdt efter dagsberäkning högst en vecka af arbetsgifvaren med skyldighet att anmäla saken för bergmästare eller yrkesinspektören, högst två månader af bergmästare eller yrkesinspektören, högst fyra månader af kommerskollegium och längre tid eller tills vidare af Konungen.

Denna lag skall genast träda i kraft och gälla tills vidare intill den 1 juni 1915.»

Stockholm den 26 januari 1912.

Carl Lindhagen.

Nr 217.

Af herr **Lindhagen**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaféerörelse arbetstid och arbetsförhållanden m. m.

Den stora faran för folkhälsan, som det moderna ekonomiska lifvet medför, har föranledt undersökningar af olika arbetaregruppers lefnadsförhållanden och försök att äfven på lagstiftningens väg komma dem till hjälp.

Härunder inträffar det lätt, att en del mindre arbetsområden undgå uppmärksamhet och få sitta i efterhand.

Hotell-, restaurang-, och kafépersonalen är en sådan förbisedd yrkesgrupp.

Sämst ställdt har naturligtvis servitörs-, köks- och diskpersonalen, hvilken för öfrigt omfattar både män och kvinnor samt jämväl ett icke ringa antal minderåriga. En särdeles lång arbetstid, nattarbete och vistelsen i osunda eller nedrökta lokaler har denna personal att kämpa med för att nu ej tala om det otillfredsställande aflönings sättet. Till

och med matrummen äro äfven i förstklassiga etablissement förlagda så, att dagsljus och frisk luft äro helt och hållet uteslutna. Synnerligen illa är mångenstädes ställdt för kökspersonalen, hvilken ofta får hårda ut under en oskäligen arbetstid ibland ända till sexton timmar i sträck i en outhärdlig värme och i en af ånga och os förpestad luft med ett till på köpet särdeles enerverande arbete, i all synnerhet för dem, som skola stå invid den vanligtvis rödglödgrade spisen. Hotellvaktmästarne ha gifvetvis sundare arbetsförhållanden än den öfriga personalen, men äfven för dem lämnar dessa förhållanden åtskilligt öfrigt att önska. En sådan personal blir utsliten i förtid.

De närmaste kraf, som från denna yrkesgrupps sida framställas är en reglerad arbetstid af högst 10 timmar om dygnet, en hel dag ledigt i hvarje vecka, sundare arbetslokaler, en fast grundlön och ordentlig kost. Det är själfallet ganska olika ställdt på skilda håll. Mången arbetsgifvare söker och bättra något. Men detta blir endast ganska vanmäktiga och ofullkomliga ansatser förrän ett statsingripande sker äfven till förmån för dessa yrkesarbetare.

Äfven inom detta yrkesområde har därför statsmakten mångenstädes utomlands trädt emellan. Enligt uppgifter meddelade enskildt från kommerskollegium gäller exempelvis följande.

I Tyskland äger man sålunda en lagstiftning, som innehåller följande bestämmelser:

Den tyska lagstiftningen rörande arbetarskydd inom hotell- och restaurangrörelsen innehålles i en af förbundsrådet den 23 januari 1902 utfärdad förordning samt i barnskyddslagen den 30 mars 1903.

Den förra af dessa författningar, hvilken utfärdats med stöd af i yrkeslagen (§ 120 e) gifvet bemyndigande, gäller endast den så kallade »högre» personalen, det vill säga öfverkypare, kypare, uppapperskor, kockar och deras lärlingar äfven som den i kallskänken och den med matvarornas och maträtternas beredande sysselsatta personalen. Undantagna från lagens giltighetsområde äro sålunda bland andra kökets hjälppersonal, städerskor, tvätterskor, diskerskor o. s. v. Enligt förordningen föreskrifves för den »högre» personalen *öfver* 16 år följande minsta mått af hvilotid:

1. sju oafbrutna ledighetsperioder af åtta timmar hvardera under hvarje vecka;
2. i stället för en dylik ledighet en oafbruten hvila af 24 timmar hvar tredje vecka eller, i orter med mer än 20,000 invånare, hvarannan vecka;
3. under de veckor, då en ledighet af 24 timmar icke behöfver beviljas, skall utom den i 1 stycket angifna hvila, minst en gång i veckan beredas en ytterligare oafbruten ledighet om minst sex timmar, hvilka skola infalla mellan kl. 8 f. m. och kl. 10 e. m.

Å bad- och kurorter får den dagliga åttatimmarshvilen efter ortsmyndigheternas beslut under sammanlagdt högst tre månader förkortas till sju timmar,

hvarvid likväl pauser under den dagliga arbetstiden måste beredas å tillsammans minst två timmar. Tiden mellan tvenne hviloperioder skall, inberäknadt pauser, omfatta högst sexton timmar, eller å bad- och kurorter, under ofvan angifna förutsättningar, högst sjutton timmar. Dessa maximalarbetstider kunna emellertid sextio gånger om året förlängas, hvarvid endast skall iakttagas bibehållandet af de under punkt 1 här ofvan omförmälda hvilotider.

Den »högre» personalen under 16 år tillförsäkras genom samma förbundsrådsförordning en daglig oafbruten hvilotid af nio timmar, hvarjämte hithörande personer icke få sysselsättas mellan kl. 10 e. m. och 6 f. m.

Enligt barnskyddslagen åtnjuta de i hotell- och restaurangrörelse sysselsatta barnen särskildt skydd, i det att minimiåldern för barnen¹ inom ifrågavarande näringsgren fastställes till tolf år. Användande till dylikt arbete af skolpliktiga flickor är helt och hållet förbjudet, ett förbud, som dessutom gäller tiden mellan kl. 10 e. m. och 6 f. m. för flickor under 16 år (se ofvan) samt under samma tid för flickor mellan 16 och 18 år, hvilka icke äro medlemmar af arbetsgifvarens familj. För alla barn, hvilka äro medlemmar af arbetsgifvarens familj, gäller förbud mot arbete mellan kl. 8 e. m. och kl. 8 f. m. samt före förmiddagsundervisningen i skolan, hvarjämte dessa barn äga rätt till en minst två timmar varande middagsrast och arbetet på eftermiddagen icke får börja förrän en timme efter slutad skolundervisning.

Af bestämmelserna i ofvanberörda förordning af år 1902 torde slutligen böra ytterligare anföras, att arbetsgifvaren enligt dem är ålagd att föra en förteckning öfver de hos honom anställda personer, å hvilka förordningen äger tillämpning, samt att i denna förteckning personalens hvilotider skola antecknas. Ifrågavarande förteckningar få granskas af vederbörande myndigheter.

Det synes för närvarande vara ett allmänt önskemål hos de af nu berörda lagar — särskildt 1902 års förordning — omfattade arbetskretsar att få till stånd en reform af författningen, hvarvid särskildt påpekas behovet af att gifva den ett större giltighetsområde, nödvändigheten af att göra den till synes synnerligen bristfälliga kontrollen effektiv och önskvärdheten af ett utsträckande af hvilotidens längd och frekvens.

Anm. Den genom förbundsrådsförordningen genomförda lagstiftningen hade föregåtts af en utaf den arbetsstatistiska kommissionen verkställd undersökning rörande arbetstids- och löneförhållanden bland kypare och uppapperskor. (Se »Erhebung über die Arbeits- und Gehaltsverhältnisse der Kellner und Kellnerinnen. Veranstatet im Jahre 1893». Två delar, Berlin 1894—95. Drucksachen der Kommission für Arbeiterstatistik. Erhebungen Nr 6 och Nr 9.)

Utom i Tyskland finnes lagstiftning speciellt för detta område i Österrike i en lag af den 15 januari 1895, som för öfrigt reglerar söndagsarbetet, men därjämte meddelar särskilda bestämmelser angående viss ledighet under veckodagarna för personalen i hotell- och restaurangrörelsen. I Schweiz finnes för personalen i hithörande yrkesgrenar sär-

¹) Barn är enligt denna lag den, som icke fyllt tretton år, eller, ehuru fyllda tretton år fortfarande är skolpliktig.

skild lagstiftning, t. ex. i kantonen Baselstadt (lag den 19 december 1887 med ändring den 14 januari 1909) och i Thurgau (lag den 12 mars 1906). — Beträffande öfriga europeiska länder har tillfälle icke varit att göra en närmare undersökning. Någon speciallagstiftning särskildt på detta område torde ej finnas, men i den allmänna skyddslagstiftningen, särskildt den som gäller för kvinnor och minderåriga, förefinnas antagligen äfven för nu ifrågavarande personal gällande bestämmelser. I Frankrike är emellertid genom en lag af den 13 juli 1906 hotell-, restaurant- och kafépersonalen tillförsäkrad en dags ledighet i hvarje vecka, och enligt en uppgift skulle där för denna personal äfven stadgats en normalarbetsdag af 10 timmar. En italiensk lag af den 7 juli 1907 lämnar enahanda föreskrift som nämnda franska lag.

Vid Riksdagen 1911 väcktes två motioner till förmån för undersökning och lagstiftning om ifrågavarande yrkesklassers arbetsförhållanden. De väckte, som var att vänta, allmänt gillande från dem det gällde och vid ett möte den 12 mars 1911 mellan omkring 250 personer, tillhörande restaurantbetjäningen, antogo dessa en resolution, däri uttalades den lifligaste sympati för motionerna och »påyrkades åtgärder för ordnade arbetsförhållanden inom deras bransch, som nu i flera afseenden äro synnerligen klandervärda». Motionerna biföllos af Andra kammaren utan votering men afslogos af den Första med 97 röster mot 32.

Det hemställes,

att Riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa en undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaférelse arbetstid och arbetsförhållanden samt, därest undersökningen därtill föranleder, framlägga förslag till lagbestämmelser för undanröjande af de missförhållanden, som förefinnas.

Stockholm den 26 januari 1912.

Carl Lindhagen.